NASILJE U VIRTUALNOM I NE VIRTUALNOM PROSTORU

Svoje učenike učim da snaga nije u sili već u sposobnosti samokontrole

Mnogi prosvjetni djelatnici se često pitaju kako danas uopće izgraditi autoritet kod djece koja ne poštuju ni roditelje ni sustav. Današnji prosvjetni djelatnici moraju shvatiti da je autoritet straha u školi odavno mrtav, što je i dobro, te da danas prolazi samo autoritet integriteta i dosljednosti

David "Sensei" Stainko,
prof. kineziologije

U ŠKOLSKOM sustavu radim već gotovo 40 godina i za to vrijeme kroz moju dvoranu za tjelesni odgoj prošli su naraštaji djece. U svom dugogodišnjem radu odavno sam shvatio da postoje oni učenici koji su kreativni u svom radu, oni učenici koji aktivno sudjeluju u radu na nastavi, pristojni učenici, nadareni i talentirani učenici, oni koje se trude i zalažu u svom radu, oni koji su vrlo komunikativni i društveni, oni koji su duhoviti i vole se šaliti, kao i oni koji su kritični i učestalo postavljaju razna pitanja.

Sve su to različiti učenici, ali su dragi i dobri učenici. Svi oni imaju različite karakterne osobine, i ne postoje dva ista identična učenika ili učenice. No, to su oni učenici koje nazivamo - dobri učenici. Na žalost, ima i onih učenika koji učestalo ispoljavaju devijantno i neprihvatljivo ponašanje, koji učestalo krše školska pravila; pravila određene normalne i pristojne komunikacije te pravila lijepog odnosno pristojnog ponašanja. Takvi učenici često iskazuju nepristojno, devijantno i neprihvatljivo ponašanje koje nerijetko prelazi u onaj oblik ponašanja koje nazivamo delinkvencijom.

Delinkvencija

Delinkvent je osoba koja ispoljava određeno devijantno i neprihvatljivo ponašanje sklono činjenju kriviičnih ili prijestupničkih djela, dok je delinkvencija skupno ime za prijestupništvo i vršenje takvih dijela. Riječi dolaze iz latinskog glagola delinquere što u prijevodu znači pogriješiti, skriviti. Možemo pojednostavljeno kazati da je delinkvent osoba koja krši zakone ili društvena pravila,a delinkvencija ponašanje koje uključuje činjenje prekršaja ili kaznenih djela. Maloljetnička delinkvencija označava neprihvatljivo i protupravno ponašanje mladih osoba (zakonski najčešće od 13, 14 do 18 godina) koje ima obilježja kaznenog dijela ili prekršaja. Glavni uzroci i rizični čimbenici maloljetničke delinkvencije uglavnom su: obiteljski odnosi, utjecaj vršnjaka, osobne karakteristike maloljetnika,školski neuspjeh, socioekonomski uvjeti ali i pojedini drugi uzroci (mladenački ljubavni problemi, neprihvaćanje u društvu i drugi).

Kada govorimo o obiteljskim odnosima kao uzrocima,to je najčešće nedostatak roditeljskog nadzora nad maloljetnikom, određeno zanemarivanje djeteta, obiteljsko nasilje ili neusklađenost u odgojnim metodama. Utjecajem vršnjaka smatra se pritisak unutar delinkventnih skupina i potreba za dokazivanjem u društvu. Pod pojmom "osobne" karakteristike smatra se niska tolerancija na frustraciju, impulzivnost, poremećaji u ponašanju i rano eksperimentiranje s alkoholom ili drogama. Školskim neuspjehom učenika smatra se loš školski uspjeh kao i česti izostanci i nedostatak motivacije za obrazovanje. Pod pojmom socioekonomski uvjeti podrazumijeva se siromaštvo učenika odnosno njegove obitelji, nedostatak organiziranih aktivnosti u slobodno vrijeme i određeni utjecaj medijskog nasilja. Imamo više vrsta različitog oblika delinkventnog ponašanja, kao: imovinski delikti, nasilničko ponašanje, zloupotreba tvari te prekršaji. No što se točno podrazumijeva pod tim oblicima delinkventnog ponašanja?

Pod pojmom imovinski delikti smatraju se krađe, provale, džeparenje i uništavanje javne imovine (vandalizam). Pod nasilničkim ponašanjem smatraju se fizički obračuni te vršnjačko nasilje (kako u virtualnom, tako i ne virtualnom prostoru - cyberbullying i bullying).Pod pojmom zloupotreba tvari podrazumijeva se konzumacija, posjedovanje ili preprodaja ilegalnih supstanci. Pojam prekršaji podrazumijeva narušavanje javnog reda i mira, bježanje od kuće i iz škole. Kada se govori o tome koje se pravne mjere i sankcije primjenjuju

prema maloljetnicima, hrvatsko zakonodavstvo, kroz Zakon o sudovima za mladež, primjenjuje specifične mjere kojima je primarni cilj odgoj, a ne kažnjavanje maloljetnika.

Kada govorimo o odgojnim mjerama, pod tim se podrazumijevaju sudski ukori, posebne obveze (npr. uključivanje u humanitarni rad) i pojačana briga roditelja ili socijalnih službi. Zavodske mjere su upućivanje u odgojne zavode ili posebne ustanove, koje se primjenjuju kod težih ili ponovljenih djela. Maloljetnički zatvor se primjenjuje kao izvanredna i najteža kazna. Primjenjuje se isključivo za starije maloljetnike koji počine teška kaznena djela.

Tradicionalni oblici nasilja i dalje su prisutni, ali danas često imaju i svoj nastavak na internetu. Virtualno nasilje, kako god to nekima čudno zvučalo, je često opasnije za žrtvu jer ne prestaje odlaskom kući. Žrtva je nerijetko njemu izložena 24 sata dnevno. Određena specifičnost je i često anonimnost počinitelja, kao i brzi doseg publike (viralnost), također, i nemogućnost brisanja sadržaja. Često je taj sadržaj ispunjen govorom mržnje, postavljanjem i dijeljenjem različitih fotografija, pa i intimnih, bez pristanka žrtve, kao i stvaranje lažnih profila radi nečijeg ismijavanja i drugo. To ima veliki negativni psihološki utjecaj na žrtvu, kao što je izolacija, anksioznost, depresija, i u najtežim slučajevima suicidalne misli kod mladih. Vrlo je čest slučaj da današnji maloljetnici koriste internet i razne društvene grupe kao platformu kako bi se dogovarali o nekom od oblika fizičkog nasilja. Tada oblici virtualnog nasilja imaju svoj nastavak u fizičkom prostoru - školi, školskom dvorištu, sportskom igralištu, prostoru autobusnog ili tramvajskog stajališta, kafiću, parku ili na ulici.

Kako prepoznati rane znakove rizičnog ponašanja pojedinih učenika

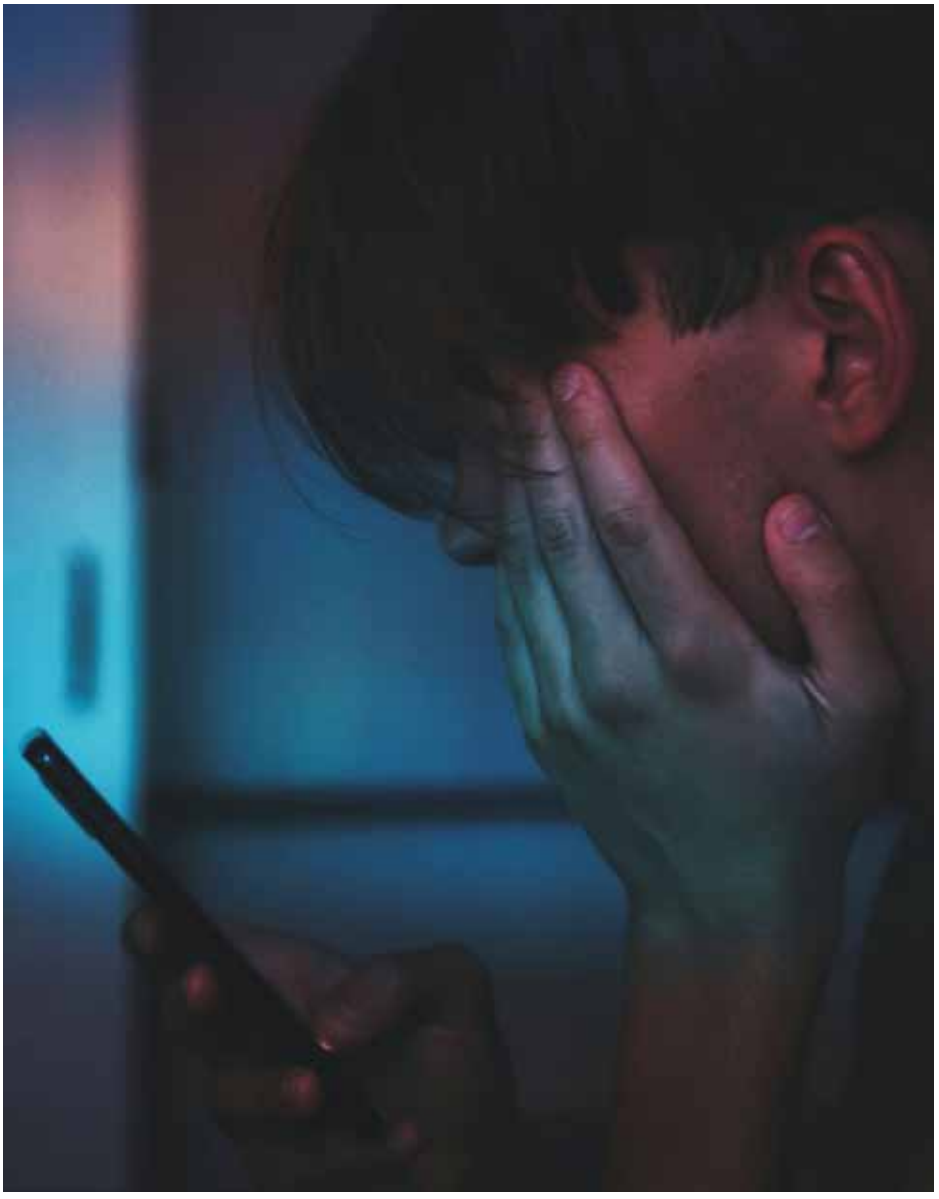
Djeca često tehnološki nadilaze svoje roditelje, pa je ključno educirati odrasle o opasnostima u digitalnom svijetu. Kako bi učinkovito zaštitili djecu i mlade od nasilja u virtualnom i ne virtualnom prostoru važna je sinergija svih institucija, jer zaštita ne ovisi samo o školi ili roditeljima, već o zajedničkom radu policije, zdravstva, školstva i civilnog društva. Mladima treba poslati jasnu poruku da prijavljivanje nasilja kao i nasilničkog ponašanja pojedinih nasilnih učenika nije "cinkanje", već hrabar čin zaštite i spašavanje svog prijatelja ili kolege koji je žrtva zlostavljača. Djeca, čak i ona najproblematičnija, imaju uglavnom osjećaj za pravednost. Ako učenici u razredu ili dvorani vide da je učitelj (profesor) pravedan te da ista pravila vrijede za sve i da iza njegovih riječi stoje djela, učenici će ih poštovati. Kao dugo godišnji učitelj iz predmeta tjelesna i zdravstvena kultura, ali i kao stručnjak za borilačke vještine učio sam svoje učenike da njihova snaga nije u sili već u njihovoj sposobnosti samokontrole.

Kada učenici osjete da ih poštujete kao ljude, ali i da čvrsto držite granice sustava, kao i da se držite zadanih pravila koja vrijede za sve učenike jednako,dobit ćete njihov respekt. Kao učitelj vrlo je važno imati znanja kako prepoznati rane znakove rizičnog ponašanja pojedinih učenika.

Učitelj treba kod učenika prepoznati devijantno i neprihvatljivo ponašanje u začetku, i odmah reagirati na njega. Važno je da reakcija bude pravovremena, iz razloga kako se određeno ne prihvatljivo ponašanje učenika ne bi pretvorilo u delinkvenciju. No to i nije uvijek posve jednostavno; primjerice, pojedini učenici rade po individualiziranom ili prilagođenom školskom programu. Za pojedine učenike čete tako čuti da imaju određenih problema, raznih zdravstvenih problema, problema s pažnjom i koncentracijom na nastavi, ADHD poremećaj (poremećaj pažnje, impulzivnost i hiperaktivnost), emocionalno su preosjetljivi, imaju obiteljskih problema i dolaze iz obitelji gdje su narušeni obiteljski odnosi, čiji su roditelji rastavljeni i gdje vlada nesklad u obitelji pa su često zanemarivani. Neki su i anksiozni i depresivni, neki imaju nisku toleranciju na frustraciju, neki su impulzivni, neki imaju potrebu za dokazivanjem u društvu, neki su povodljivi, na neke se često vrši pritisak da moraju biti uspješni u školi i štošta drugo. I za sve te učenike i njihove probleme u školi, učitelji trebaju imati mnogo razumijevanja i strpljenja u radu. To je točno, ali treba i znati prepoznati devijantno ponašanje kao i pravovremeno reagirati prije nego što ono postane delinkvencija. Ne možete uvijek reći da je osnovni razlog zbog kojeg pojedini učenik ima neprihvatljivo, devijantno pa i asocijalno ponašanje jer ima svojih određenih "problema", i kao takvog za njega treba imati puno razumijevanja i tolerancije. Često je upravo taj prag tolerancije, prag strpljenja i praštanja za određeno devijantno ponašanje, ako je previsok, ono što kasnije dovodi do maloljetničke delinkvencije.

Djeca često tehnološki nadilaze svoje roditelje, pa je ključno educirati odrasle o opasnostima u digitalnom svijetu

Prepoznati krizu u današnjem školstvu

Upravo zato prevencija nasilja, kao i prevencija nasilničkog ponašanja pojedinih učenika mora započeti u ranoj osnovnoškolskoj dobi, mnogo prije nego što se razine neprihvatljivog, asocijalnog i agresivnog ponašanja kristaliziraju u delinkvenciju. Kada govorimo o ranoj osnovnoškolskoj dobi, tu smatramo dob učenika od 9 do 10 godina, jer nažalost, u novije vrijeme često imamo slučajeve gdje već učenici od 12 godina ispoljavaju ponašanje koje slobodno možemo nazvati delinkvencijom. Možda smo u novije vrijeme kao prosvjetari u nastavi, izgubili dio tradicionalnog autoriteta, ali kao društvo ne smijemo izgubiti našu djecu.

Kao društvo trebamo prepoznati tu određenu krizu u današnjem školstvu. Također, trebamo znati kanalizirati agresiju pojedinih učenika i njihovo agresivno ponašanje kroz sport i disciplinu. Trebamo ponuditi učenicima razne izvannastavne i izvanškolske aktivnosti gdje će moći kvalitetno ispuniti svoje slobodno vrijeme.

Mnogi prosvjetni djelatnici se često pitaju kako danas uopće izgraditi autoritet kod djece koja ne poštuju ni roditelje ni sustav. Današnji prosvjetni djelatnici moraju shvatiti da je autoritet straha u školi odavno mrtav, što je i dobro, te da danas prolazi samo autoritet integriteta i dosljednosti. Kako bismo kao stručnjaci učinili najviše što možemo u prevenciji vršnjačkog nasilja i delinkvencije i učinkovito se borili protiv ovog problema moramo imati dobru suradnju škola, liječnika, centra za socijalnu skrb i policije kroz rano prepoznavanje rizika za neprihvatljivo ponašanje koje se pojavljuje kod jednog dijela naše djece i mladih. ■